Utredning av tiltak for å styrke forskning om likestilling og diskriminering

Svar på oppdrag TB 2025 t3:9

Bufdir

Redigert versjon 24.09.26

Innhold

Sammendrag **3**

1. Innledning **5**
1.1 Bakgrunn 5
1.2 Oppdraget 5
1.2.1 Avgrensninger 6
1.2.2 Tilgrensende prosesser 6
1.3 Fremgangsmåte og kunnskapsgrunnlag 6
1.4 Rapportens oppbygning 8

2. Hva er problemet og hva vil vi oppnå? **10**
2.1 Økende politisering av forskning om likestilling og diskriminering i en urolig global kontekst 10
2.2 Praktisering av sektoransvaret skaper målkonflikter i kunnskapsutvikling på tvers av sektorene 10
2.3 Likestilling og diskriminering er et uoversiktlig forskningsområde med begrenset koordinering mellom finansiørene 11
2.4 KUD har begrensede virkemidler til forskning om likestilling og diskriminering 12
2.5 Varierende prioritering av data om likestilling og ikke-diskriminering på tvers av sektorer 15
2.6 Hva er gjort for å forsøke å løse utfordringene 15
2.7 Mål for tiltakene vi utreder 15

3. Tiltak vi har vurdert, men som ikke vil utredes **17**
3.1.1 Aktørenes ansvarsfordeling knyttet til forskning 17
3.1.2 Database med oversikt over eksisterende forskning 17
3.1.3 Veiledning og kompetanseheving om likestilling og diskriminering på tvers av sektorer 17

4. Utredning av tiltak og anbefalinger **18**
4.1 Endret kanalisering av økonomiske virkemidler til forskning 18
4.1.1 Kanalisering av midler til Norges Forskningsråd 18
Alternativ A: Styrket prioritering av likestilling, diskriminering og mangfold i Norges Forskningsråds porteføljer 18
Alternativ B: Etablere egen portefølje for likestilling, diskriminering og mangfold 20
4.1.2 Kanalisering av midler til forskning til fagdirektoratet Bufdir 21
Alternativ C: Frie midler øremerket til forskning 21
Alternativ D: Øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder 22
Alternativ E: Finansiering av senterløsning(er) 23
4.2 Pedagogiske virkemidler for å fremskaffe forskning 24
Alternativ F: Tverrsektoriell forskningsstrategi om likestilling og diskriminering 24
Alternativ G: Fellesføringer til underliggende etater 25

5. Samlet vurdering og anbefaling **28**

5.1 Bufdir anbefaler alternativ A: Styrket prioritering av likestilling, diskriminering og mangfold i Norges forskningsråds porteføljer 28
5.2 Bufdir anbefaler alternativ D: Øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder gjennom Bufdir 28
5.3 Bufdir anbefaler ikke de øvrige alternativene (B, C, E, F, G) 29

6. Forutsetninger for vellykket implementering av anbefalingene (tiltak A og D) 30

7. Referanseliste 32

Sammendrag

Rapporten utreder tiltak for å styrke forskning om likestilling og diskriminering, på oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD). Formålet er å identifisere konkrete virkemidler og strukturer som kan fremme strategisk kunnskapsutvikling på tvers av sektorer. Vi har avgrenset oppdraget til å omhandle tiltak knyttet til strukturer og virkemidler for å *fremskaffe* forskning.

Bakgrunnen for oppdraget er en stadig økende samfunnskompleksitet og nye utfordringer som skaper behov for forskning som i større grad er relevant, koordinert på tvers av sektorer og fagområder, og bygger systematisk kunnskap over tid, slik at den er tilgjengelig for å støtte opp under likestilling og ikke-diskriminering som sentrale verdier og samfunnsmål. Dette forutsetter gode rammebetingelser som sikrer langsiktig kunnskapsutvikling og et solid grunnlag for politikkutforming og forvaltning.

Utredningen peker på flere strukturelle utfordringer for kunnskapsutviklingen på feltet, blant annet økende politisering av forskningen, hvordan praktisering av sektoransvaret skaper målkonflikter og begrenset koordinering. I tillegg preges feltet av fragmentert finansiering, korte og lite forutsigbare rammebetingelser, begrensede virkemidler og varierende bruk av datagrunnlaget til forskning. Samlet sett gir dette et uoversiktlig forskningslandsskap og svekker grunnlaget for helhetlig og kunnskapsbasert politikk på likestillings- og ikke-diskrimineringsområdet.

Mål for tiltakene som utredes er å styrke kunnskapsgrunnlaget om likestilling og diskriminering, slik at det gir et solid og tillitsverdig grunnlag for politikkutforming og tiltak. Dette innebærer egnede virkemidler for å fremskaffe forskning, samarbeid på tvers av sektorer i realisering av forskning og mer stabile rammebetingelser for forskningsmiljøene.

Bufdir har utredet syv tiltak. På bakgrunn av nytte, kostnader og gjennomførbarhet anbefaler Bufdir en kombinasjon av to tiltak:

- **Alternativ A: Styrket prioritering av likestilling, diskriminering og mangfold i Norges Forskningsråds porteføljer.** Dette kan bidra til å styrke likestillings- og diskrimineringsperspektiver i eksisterende porteføljer og bidra til mer langsiktig og grunnleggende forskning, samt mer stabile rammebetingelser for forskningsmiljøene. Tiltaket innebærer at KUD og andre relevante departementer gir overordnede føringer i styringsdialogen med NFR. Endelige beslutninger fattes av porteføljestyrene og styret i NFR.
- **Alternativ D: Øremerkede midler til prioriterte tema gjennom Bufdir** legger til rette for forskning som er direkte relevant for politikkutforming og tiltaksutvikling. Dette gir mer langsiktig, målrettet og anvendbar kunnskap, understøtter sektoransvaret og gir fleksibilitet til å fange opp nye utviklingstrekk innenfor de prioriterte områdene.

Kombinasjonen av de to anbefalte tiltakene kan bidra til å møte flere av de sentrale utfordringene gjennom bedre balanse mellom langsiktig forskning som gir teoretisk og metodisk utvikling og tematiske satsinger som møter behovet for anvendbar og politisk relevant forskning. Samspillet mellom tiltakene vil styrke koblingen mellom de ulike deler av forskningssystemet, uten å utfordre

sektoransvarprinsippet, og kan gjennomføres innenfor eksisterende strukturer. Andre tiltak anbefales ikke på grunn av høye kostnader, lav treffsikkerhet eller svak gjennomførbarhet.

Forutsetninger for å lykkes er tydelige styringssignaler, tilstrekkelig finansiering, god koordinering og at forskning forstås som et integrert virkemiddel i politikk- og tiltaksutvikling for likestilling- og ikke-diskriminering.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

De siste par tiårene har målsetningene om likestilling og ikke-diskriminering stått sentralt i en rekke politiske strategier, handlingsplaner og offentlige utredninger, både nasjonalt og internasjonalt.[1] Samtidig har samfunnet blitt stadig mer komplekst med hensyn til mangfold i befolkningen, internasjonale konflikter og politiske endringer, teknologisk utvikling og grønn omstilling.[2] Dette stiller krav til forskningens strukturer og virkemidler.

På bakgrunn av en stadig mer kompleks samfunnsutvikling er det nødvendig å sikre og videreutvikle rammebetingelser for forskning som er relevant for likestilling og ikke-diskriminering som sentrale verdier og samfunnsmål. Slike rammebetingelser må legge til rette for langsiktighet, faglig kvalitet og sammenheng i forskningsinnsatsen, samtidig som de støtter opp under kravene til kunnskapsbasert politikkutvikling og forvaltning. Offentlige myndigheter er avhengige av å fremskaffe forskning og ha tilgang til oppdatert og pålitelig kunnskap for å utvikle treffsikre tiltak, følge opp lovverk og internasjonale forpliktelser, samt vurdere virkningen av eksisterende virkemidler. Dette innebærer også behov for styrket kunnskapsberedskap[3], slik at relevante kunnskapsmiljøer og datagrunnlag er tilgjengelige når nye utfordringer oppstår. På denne bakgrunnen er det et klart behov for å utrede strukturer og virkemidler som både sikrer kontinuitet i forskningen og legger til rette for ny kunnskapsutvikling i møte med fremtidige behov.

1.2 Oppdraget

Bufdir skal utrede tiltak for å styrke forskning om likestilling og diskriminering. Formålet med oppdraget er å identifisere konkrete virkemidler og strukturer som kan bidra til å fremme strategisk kunnskapsutvikling på tvers av sektorene.

Bufdir går i dialog med etatene på tvers av sektorene for å løse oppdraget. Bufdir skal videre se hen til oppdrag gitt Norges forskningsråd (NFR) og arbeid som foregår i Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda, samt likestillingssentrene. Det skal være dialog mellom Bufdir og KUD, sammen med relevante departementer i arbeidet.

[1] F.eks.: NOU 2024: 8. (2024). Likestillingens neste steg. Kultur- og likestillingsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-8/id3035815/; Action plan on racism and discrimination– New initiatives 2024 – 2027. Ministry of Labour and Social Inclusion. https://www.regjeringen.no/contentassets/8da2b05800224771a3548ba4007817e4/a-0061-e-action-plan-racism-and-discrimination_032024.pdf

[2] Se f.eks.: Alkharafi, N. og Alsabah, M. (2025). Globalization: An Overview of Its Main Characteristics and Types, and an Exploration of Its Impacts on Individuals, Firms, and Nations. *Economies*, *13*(4), 91. https://doi.org/10.3390/economies13040091
Brekke, J. P., Fladmoe, A., Hesstvedt, S., & Wollebæk, D. (2024). Holdninger til innvandring, integrering og mangfold.; Alsaleh, A. The impact of technological advancement on culture and society. *Sci Rep* 14, 32140 (2024). https://doi.org/10.1038/s41598-024-83995-z
Zimmermann, K. (2024). Varieties of green transitions? Comparative welfare state research and the social dimension of green transitions. *European Political Science, 23*(1), 56–69. https://doi.org/10.1057/s41304-023-00456-3

[3] Med kunnskapsberedskap menes her planverk og prosesser som beskriver hvordan departementene frembringer mest mulig og raskest mulig pålitelig kunnskap til støtte for beslutninger i fremtidige kriser, jf. Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden, s. 97.

1.2.1 Avgrensninger

I tråd med oppdragsteksten avgrenser vi oppdraget til å se på tiltak for forskning. Det innebærer at andre deler av kunnskapsgrunnlaget, som statistikk og erfaringsbasert kunnskap, ikke adresseres. I utredningen skiller vi mellom oppdragsforskning, anvendt forskning og grunnforskning, og synliggjør dette når det er relevant, avhengig av tiltak. Konsulentoppdrag inngår ikke som forskning i denne utredningen, fordi konsulentavtalen stiller i mindre grad krav til uavhengighet, metode og etterprøvbarhet sammenlignet med forskningsavtalen.

Utredningen har særlig søkelys på tiltak knyttet til virkemidler og strukturer for forskning. Vi vil ikke vurdere tematiske kunnskapsbehov og utredningen vil derfor ikke omhandle hva (innhold) det bør forskes på. Denne avgrensningen samsvarer med arbeidsfordeling mellom Bufdirs oppdrag og oppdrag gitt av Kultur- og likestillingsdirektoratet (KUD) til Norges forskningsråd (NFR), som inkluderer kunnskapsbehov, se pkt. 1 under tilgrensende prosesser.

I forlengelse av punktet over, er utredningen videre avgrenset til tiltak for å fremskaffe forskning. Selv om fremskaffelse og bruk av forskning henger tett sammen, forutsetter god og etterprøvbar bruk av forskning solide rammer for produksjon. Vi har vurdert at bruk av forskning, herunder tilgjengeliggjøring av forskning er et omfattende tema, som faller utenfor vår fortolkning av oppdraget og som vil kreve egne vurderinger.

I tråd med avgrensningen over, adresser vi ikke aktører med pådriveroppgaver knyttet til bruk og formidling av forskning på likestilling og ikke-diskriminering i denne utredningen, som likestillingssentrene.

1.2.2 Tilgrensende prosesser

1. Oppdrag[4] fra KUD gitt NFR *«Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold: Kunnskapsgrunnlag for FoU-strategi på likestilling og diskriminering».* Rapport ble levert desember 2025.
2. *OECD Scan: Harnessing the global transformations to accelerate equality in Norway.* Formålet med oppdraget til Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) var å identifisere måter å styrke Norges arbeid med likestilling, bl.a. gjennom å styrke forvaltningens kapasitet til å integrere likestilling i offentlig politikk.
3. KUD utarbeider en forskningsstrategi som bl.a. vil omhandle virkemidler for forskning. Strategien skal ferdigstilles innen utgangen av 2026.
4. I Prop. 1S (2025-2026)[5] signaliserer Regjeringen at de ønsker å utrede organiseringen, ansvarsfordelingen og virkemidlene til sentrale aktører på likestillingsfeltet.

1.3 Fremgangsmåte og kunnskapsgrunnlag

Oppdraget innebærer mulig innføring av nye statlige tiltak, og er derfor omfattet av

[4] Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

[5] Prop. 1S (2025-2025) Kultur- og likestillingsdepartement. Prop. 1 S (2025–2026)

utredningsinstruksen. Utredningsinstruksen har som formål å legge et godt grunnlag for beslutninger om statlige tiltak. En utredning skal være så omfattende og grundig som nødvendig for å gi et godt beslutningsgrunnlag. Hvor omfattende og grundig man gjennomfører en utredning, avhenger blant annet av hvor mange som berøres og i hvor stor grad, om den har store budsjettmessige virkninger, og om utredningen reiser prinsipielle spørsmål.

Tiltakene vi utreder vil kunne påvirke forskningsmiljøene og statlige aktører. Tiltakene vi utreder er ikke inngripende, reiser ikke prinsipielle spørsmål, og har ikke vesentlige budsjettmessige virkninger for staten. Vi har derfor vurdert at dette ikke er en stor utredning.

Dette er en utredning av strukturer og virkemidler for Kultur- og likestillingsdepartementets sektoransvar for forskning om likestilling og ikke-diskriminering, gjennomført av Bufdir på oppdrag fra KUD. I arbeidet med denne utredningen, har Bufdir hatt en dobbeltrolle. Bufdir har både vært oppdragstaker for utredningsarbeidet *og* har en sentral rolle som forvalter av forskningsmidler til likestilling og diskriminering på vegne av KUD. Vi har derfor vurdert det som sentralt i utredningsarbeidet å kontinuerlig reflektere over vår posisjonalitet i feltet. Denne bevisstheten har vært ivaretatt både gjennom hvordan intervjuer er gjennomført og hvordan informasjon om formål, roller og rammer for utredningen er formidlet. Videre har Bufdir lagt vekt på å etablere og opprettholde en tydelig rolleavklaring og metodisk avstand til funksjonen som forvalter av forskningsmidler på vegne av KUD. Dette har vært viktig for å redusere risiko for rolleblanding, maktasymmetrier og forventningspress, og for å styrke tilliten til utredningens uavhengighet og faglige integritet. Dette innebærer at vi har avgrenset oppdraget til å ikke omfatte direktoratets egne virkemidler, prioriteringer og måloppnåelse.

Vi har sett på virkemidlene til KUD innenfor forskningssystemet som helhet, og innenfor rammene av avgrensningene beskrevet over. Videre har vi tatt til etterretning og ivaretatt innspill fra ulike aktører på feltet gjennom utredningsarbeidet slik at leveransen er en faglig begrunnet utredning med anbefalinger til departementet.

Kunnskapsgrunnlaget for denne utredningen består både av eksisterende kunnskap, som offentlige styringsdokumenter og veiledere, og det er utviklet gjennom dialog med departementer, direktorater og andre aktuelle aktører. Formålet med dialogen har vært å få innspill og diskutere utfordringsbildet og aktuelle tiltak for videre utredning. Dialogen har gitt innsikt i erfaringer, praksiser og vurderinger, og har fungert som et viktig grunnlag for analysen. Datamaterialet for utredningen er dermed et resultat av samspill mellom utreder og forvaltningsaktører.

Aktørene vi har hatt dialog med er Kunnskapsdepartementet (KD), Klima- og miljødepartementet (KLD), Forsvarsdepartementet, KUD, Norges Forskningsråd (NFR), Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), samt Bufdirs likestillingsråd.

Videre har vi i henhold til oppdragsteksten gjennomført møter med etater på tvers av sektorene for å etablere dialog om oppdraget. På direktoratsnivå gjennomførte vi møte den 19. januar 2026 hvor Statistisk Sentralbyrå (SSB) og Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir) deltok. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Helsedirektoratet (Hdir), Utdanningsdirektoratet (Udir),

Politidirektoratet (POD), Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad), Miljødirektoratet (Miljødir) og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) var invitert. Bilaterale møter med IMDi og DFØ har blitt gjennomført i etterkant. Da denne utredningen vurderes som en liten utredning, har vi vurdert at omfanget av innspill og kvaliteten på dialogen har vært tilstrekkelig for å gjøre gode vurderinger. Sentrale innspill fra aktørene ble videre understøttet av departementene i et interdepartementalt møte som ble gjennomført den 23. mars 2026.

1.4 Rapportens oppbygning

Rapporten er strukturert i seks kapitler og gir en helhetlig utredning av tiltak for å styrke forskning om likestilling og diskriminering. Kapitlene belyser utfordringsbildet, vurderer aktuelle tiltak og presenterer anbefalinger til hvordan endringer i strukturer og finansieringsmekanismer kan bidra til mer målrettet og koordinert fremskaffelse av relevant forskning.

Kapittel 1 beskriver rammene for utredningen. Her presenterer vi bakgrunnen for oppdraget, herunder utviklingstrekk som aktualiserer behovet for å utrede strukturer og virkemidler for forskning. Videre redegjøres det for oppdragets formål og innhold, samt sentrale avgrensninger som er lagt til grunn for arbeidet. Kapittelet omtaler også tilgrensende prosesser og hvordan disse henger sammen med utredningen. Avslutningsvis i kapittelet beskriver vi fremgangsmåte og kunnskapsgrunnlag, inkludert hvordan innspill fra relevante aktører er innhentet og anvendt i analysen.

Kapittel 2 redegjør for utfordringsbildet som ligger til grunn for utredningen. Her identifiserer vi sentrale strukturelle og systemiske utfordringer knyttet til forskning om likestilling og diskriminering, blant annet knyttet til koordinering, finansiering og sektoransvar. På bakgrunn av dette fastsetter vi mål for tiltakene, både på samfunnsnivå og som effektmål, som beskriver ønsket situasjon ved måloppnåelse.

Kapittel 3 omtaler tiltak som har blitt vurdert, men som ikke er utredet videre. For hvert tiltak gir vi en begrunnelse for avgrensningen, der vi særlig har vurdert relevans for oppdraget, forventet måloppnåelse og ressursbruk. Kapittelet bidrar til å synliggjøre bredden i vurderte virkemidler og avgrensningene som er gjort i utredningen.

Kapittel 4 utgjør hoveddelen av rapporten og inneholder selve utredningen av aktuelle tiltak. For hvert tiltak presenterer vi ulike alternativer, der det er relevant, og gir en systematisk vurdering av forventede nytte- og kostnadsvirkninger sammenlignet med dagens situasjon (nullalternativet). Kapittelet belyser også hvordan tiltakene påvirker ulike aktører, samt deres gjennomførbarhet innenfor eksisterende styrings- og finansieringsstrukturer.

Kapittel 5 gir en samlet vurdering av de utredede tiltakene. Her vurderer vi tiltakene opp mot hverandre, med utgangspunkt i måloppnåelse, nytte- og kostnadsvirkninger og gjennomførbarhet. På denne bakgrunn presenteres anbefalingene i utredningen, herunder eventuelle kombinasjoner av tiltak som samlet vurderes å gi best måloppnåelse.

Kapittel 6 redegjør for sentrale forutsetninger for vellykket implementering av de anbefalte tiltakene. Dette omfatter blant annet behov for koordinering, styringssignaler og eventuelle

omprioriteringer av ressurser, samt forhold som kan påvirke måloppnåelsen i gjennomføringsfasen.

2. Hva er problemet og hva vil vi oppnå?

I dette kapitlet beskriver vi dagens situasjon og utfordringer, også kalt nullalternativet. I tillegg beskriver vi målene for utredningen. Målene skal bidra til å løse utfordringene som er identifisert.

2.1 Økende politisering av forskning om likestilling og diskriminering i en urolig global kontekst

I en urolig global kontekst, hvor falske nyheter og desinformasjon er en økende trussel mot tillit, er det særlig viktig å kunne stole på kunnskapen som legges til grunn for politiske beslutninger. Befolkningens tillit til forskning er en forutsetning for at samfunnet skal fortsette å investere i, og basere samfunnsutviklingen på, forskningsbasert kunnskap.[6] I Norge er det generelt høy tillit til forskning, men på områder som likestilling er den lavere.[7] Dette må sees i sammenheng med en internasjonal trend av økende politisering av kunnskapsproduksjonen om likestilling og diskrimineringsrelatert tematikk, særlig i USA og deler av Europa. Når sannhet relativiseres og blir gjenstand for politisk kamp, utfordres forskningens legitimitet og tillitsverdighet. Det er derfor en styrke at befolkningen stiller spørsmål ved hvordan kunnskap er fremskaffet, noe som fordrer transparens og redelighet knyttet til forvaltning av forskningsmidler, forskningsprosess og resultatpublisering.

2.2 Praktisering av sektoransvaret skaper målkonflikter i kunnskapsutvikling på tvers av sektorene

Forskning om likestilling og diskriminering, er sektorovergripende områder tillagt KUDs ansvar. Sektorprinsippet for forskning innebærer at hvert departement har ansvar for forskning innenfor egne ansvarsområder, men forskningen som samfunnet trenger kan gå på tvers av tradisjonelle sektorinndelinger og slik ha betydning for flere departementer. I slike tilfeller kan det være uklart hvem som er hovedeier av kunnskapsbehovet, og slik gi ulik praktisering av sektoransvaret for forskning.[8]

Styringsmodellen med mål- og resultatstyring gir sterke insentiver til å levere på sektorspesifikke mål, fordi det er disse som måles og følges opp i styringsdialogen. Samtidig har staten sektorovergripende mål, som krever koordinert kunnskapsutvikling på tvers av sektorer, som likestilling og ikke-diskriminering. Her oppstår en målkonflikt: Styringssystemet belønner måloppnåelse innenfor sektorens rammer, mens tverrgående hensyn ofte mangler tydelige indikatorer og rapporteringskrav. Resultatet er at sektoransvaret for forskning forsterkes, silotenkning sementeres, og mainstreaming av likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiv i sektorene blir svekket med betydning for hvilken forskning som fremskaffes.

[6] Meld. St. 14 (2024-2025) Sikker kunnskap i en usikker verden. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20242025/id3092418/
[7] Wollebæk, D. og Fladmoe, A. (2026) Tillit og turbulens: Endringer i tillit til forskning i Norge. Metodenotat. metodenotat-seminar-230126.pdf
[8] Kunnskapsdepartementet (2017). Veileder til sektoransvaret for forskning. veileder-for-sektoransvaret-for-forskning_nett.pdf

Innspill fra departementene i interdepartemental gruppe den 23. mars 2026, var at det er behov for at ansvarlig sektormyndighet bidrar til å synliggjøre hvordan de respektive departementene kan bruke forskning på likestilling og diskriminering til å møte egne sektorvise mål og slik gi grunnlag for at dette området blir prioritert.

2.3 Likestilling og diskriminering er et uoversiktlig forskningsområde med begrenset koordinering mellom finansiørene

KUD har det overordnede sektoransvaret for forskning om likestilling og ikke-diskriminering i Norge. Departementet utøver dette ansvaret blant annet gjennom styring av forskningsfinansiering og kunnskapsoppdrag, i hovedsak via Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), som bestiller forskningsprosjekter for politikk- og tiltaksutvikling. Videre finansierer Norges forskningsråd og universitets- og høyskolesektoren grunn- og anvendt forskning. SSB leverer statistikk som utgjør et sentralt grunnlag for både forskning og politikkutforming, delvis finansiert av Bufdir.

Til tross for KUDs koordinerende rolle for likestillings- og ikke-diskrimineringspolitikken, har kunnskapsutviklingen på området blitt beskrevet som i stor grad «fragmentert».[9] Forskningen som kan defineres innunder en likestilling- og ikke-diskrimineringsparaply, basert på om den er relevant for de demokratiske verdiene og målsetningene om å oppnå likestilling og forhindre diskriminering, favner svært bredt. Kjønn, etnisitet, religion, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, alder eller andre personlige kjennetegn er både nødvendige og naturlige aspekter, tema og variabler nærmest uavhengig av sektor og fagfelt, for eksempel når det gjelder helse, makt, rettigheter, ressurser, deltakelse, ulikhet, inkludering og eksklusjon i samfunnet. Problemstillinger med relevans for likestilling- og diskriminering er altså ofte omfattet i ulike tema med tilhørende begrepsapparat, noe som kan bidra til en oppfatning av at «likestillingsforskningen» er uoversiktlig. Vi vil likevel, i tråd med oppdragsteksten, benytte «forskning om likestilling og diskriminering» som samlebegrep.

Finansieringen av likestillings- og ikke-diskrimineringsforskning er både sammensatt og med begrenset koordinering mellom finansiørene.[10] På nasjonalt nivå finansieres mye av forskningen gjennom departementenes kunnskapsmidler, særlig fra KUD, KD, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Helse- og omsorgsdepartementet (HOD). Disse midlene brukes blant annet til oppdragsforskning, utredninger, evalueringer og følgeforskning knyttet til konkrete politiske tiltak og strategier. NFR spiller også en sentral rolle, men uten en egen, fast portefølje for likestilling og ikke-diskriminering. I stedet omfattes tema som er relevante for likestilling og ikke-diskriminering i brede prosjektporteføljer og åpne konkurransearenaer innen blant annet arbeidsliv, utdanning, helse, demokrati og velferd.

[9] Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf
[10] Se f.eks.: Meld. St. 14 (2024–2025). Sikker kunnskap i en usikker verden. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20242025/id3092418/

2.4 KUD har begrensede virkemidler til forskning om likestilling og diskriminering

Tabell 1 viser at KUD har få virkemidler for forskning om likestilling og diskriminering, hovedsakelig økonomiske og pedagogiske.

Tabell 1 Oversikt over virkemidler som KUD rår over for å fremskaffe forskning om likestilling og diskriminering

Økonomisk	Juridisk	Pedagogisk	Organisatorisk
• Offentlig sektor PhD via NFR • Grunnbevilgning (CORE) • Tildeling • Øremerkede midler	• Internasjonale konvensjoner • Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LDL)	• Ulike strategier og handlingsplaner, som Nasjonal strategi for likestilling mellom menn og kvinner • FoU-strategi	• Nettverkssamarbeid om forskning på tvers av departementer og direktorater

Kanalisering av midler til Forskningsrådet: NFR har ansvar for å øke kunnskapsgrunnlaget og bidra til å dekke samfunnets behov for forskning ved å fremme grunnleggende og anvendt forskning og innovasjon, og skal blant annet bidra til forskning som grunnlag for politikkutforming. Dette innebærer at NFR arbeider for flerfaglighet i forskning, og bidrar til god arbeidsdeling og helhet i det offentlige virkemiddelapparatet. NFR forvalter midler fra samtlige departementer og kanaliserte i 2025 om lag 22 prosent av statens samlede FoU-bevilgninger.[11] NFR, som forvalter finansiering fra alle departementene, har mulighet til å se midler i sammenheng for å dekke langsiktige kunnskapsbehov og fremme kunnskapsutvikling på tvers av sektorer, øke vitenskapelig kvalitet ved å finansiere store prosjekter, samt bygge robuste forskningsmiljøer.

I 2012 valgte Barne- og likestillingsdepartementet å trekke ut midlene til program for kjønnsforskning og heller forvalte dem selv. Dette ble begrunnet med behov for å møte kortsiktige politiske behov og forskning med tydeligere relevans for politikkutforming og tiltak. Mainstreaming som strategi skulle bidra til at likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektivet ble vurdert for alle typer forskning og alle Forskningsrådets satsinger.[12] Det er per i dag ingen særskilt satsing på likestilling og ikke-diskriminering gjennom NFR, men det ble i 2025 lyst ut midler til fem Offentlig sektor-ph.d.er[13] innenfor tematikken på bakgrunn av øremerkede midler fra KUD.

Grunnbevilgning over statsbudsjettet: CORE – Senter for likestillingsforskning ved Institutt for samfunnsforskning ble opprettet i 2013 og mottar årlig grunnbevilgning over statsbudsjettet, om lag 5,5 millioner kroner[14]. CORE er et kjernemiljø og bidragsyter til forskning om kjønnslikestilling

[11] Norges forskningsråd (NFR) (2025). Indikatorrapporten 2025. Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer. https://www.forskningsradet.no/indikatorrapporten/indikatorrapporten-dokument/

[12] Se Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet (2012). NOU 2012:15 *Politikk for likestilling*. NOU 2012: 15, og Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

[13] Formålet med offentlig sektor-ph.d.-ordningen er å styrke forskningsdrevet innovasjon og bidra til langsiktig kompetansebygging i offentlig sektor gjennom rekruttering av doktorgradskandidater i offentlige virksomheter.

[14] Prop. 1S (2025-2026) Kultur- og likestillingsdepartement. Prop. 1 S (2025–2026)

med vekt på arbeidslivet og samspillet mellom familie og arbeid. Videre finansierer KUD en rammeavtale med SSB om koordinering av likestillingsrelatert statistikk.

Tildeling: Gjennom Tildelingsbrevet fra KUD til Bufdir, tildeler KUD årlig midler til forskning på likestillings- og diskrimineringsfeltet, hovedsakelig som oppdrag med bundne midler. I 2025 utgjorde beløpet omtrent 17 millioner kroner. Bufdir har til enhver tid rundt 10-15 pågående forskningsprosjekter av ulik størrelsesorden om temaer knyttet til likestilling og diskriminering. Bufdir er en sentral oppdragsgiver for forskning om likestilling og diskriminering, på vegne av KUD. FoU-oppdragene lyses som hovedregel ut som åpne konkurranser. Når prosjektenes økonomiske størrelsesorden er over EUs terskelverdi, er utlysningene åpne for forskningsmiljøer utover Norges grenser. Med unntak av enkelte samarbeid mellom institutter i Norge og utenlandske forskningsaktører, gjør prosjektenes geografiske og språklige innretning at tilbyderne hovedsakelig er norske.

Øremerkede midler: Øremerkede midler er bevilgninger som departementet binder til bestemte formål eller oppgaver gjennom konkrete føringer for bruk. Dette kan bidra til målrettet oppfølging av politiske prioriteringer, men kan samtidig begrense fleksibilitet og langsiktig kunnskapsutvikling dersom midlene i hovedsak benyttes til kortsiktige eller sektoravgrensede tiltak.

Internasjonale konvensjoner og Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LDL): Internasjonale konvensjoner, som FNs menneskerettighetskonvensjoner og andre diskrimineringskonvensjoner, ligger til grunn for Likestillings- og diskrimineringsloven. Sammen gir dette et tydelig normativt og analytisk rammeverk for forskning gjennom klare definisjoner, brede diskrimineringsgrunnlag og krav om aktivt likestillingsarbeid, og bidrar indirekte til produksjon av kunnskap gjennom aktivitets- og redegjørelsesplikten og håndhevingsapparatet. Med håndhevingsapparatet menes Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Diskrimineringsnemnda og domstolene, som gjennom veiledning, klagebehandling og rettspraksis både håndhever loven og er derfor aktører med spesiell kunnskap om diskriminering i praksis. Samtidig er kunnskapsutviklingen i stor grad fragmentert og anvendelsesorientert, og lovens potensial som utgangspunkt for systematisk og langsiktig utvikling av kunnskap utnyttes bare delvis. Et unntak er et pågående forskningsprosjekt bestilt av Bufdir på oppdrag fra KUD, som utforsker hvordan ulike virksomheter og myndigheter jobber med aktivitets- og redegjørelsespliktene.

Noen departementer gir uttrykk for at juridiske virkemidler, herunder likestillings- og diskrimineringsloven, gir et nødvendig grunnlag for å prioritere kunnskapsutvikling om likestilling og diskriminering i arbeidet med sektorens måloppnåelse, særlig der det foreligger målkonflikter.

Nasjonal strategi for likestilling mellom menn og kvinner: Regjeringens nasjonale strategi for likestilling mellom kvinner og menn (2025–2030)[15] bygger på prinsippet om likestillingsintegrering, som innebærer at likestillingsperspektivet skal inngå i all offentlig virksomhet og på tvers av sektorer. Strategien forplikter den enkelte sektor til å ivareta likestilling innenfor egne ansvarsområder og virkemidler, samtidig som den gir betydelig handlingsrom for hvordan dette

[15] Kultur- og likestillingsdepartementet (2024) Nasjonal strategi for likestilling mellom menn og kvinner (2025-2030). Strategi for likestilling mellom kvinner og menn 2025-2030 - regjeringen.no

operasjonaliseres. Dette omfatter også forskning og kunnskapsutvikling, der likestillings- og diskrimineringsperspektiver kan integreres i FoU-innsats, utredninger og evalueringer der det er relevant. Strategien etablerer overordnede mål og føringer, men innfører ingen særskilte, sektorovergripende styringsmekanismer for forskning på feltet. Noen av departementene vi har hatt dialog med i utredningsarbeidet har uttrykt at slike nasjonale strategier er sentrale som grunnlag for å prioritere forskning på likestilling i egen sektor.

FoU-strategi: Høsten 2025 igangsatte KUD arbeid med en FoU-strategi for alle sine ansvarsområder. Dette arbeidet skal ferdigstilles høsten 2026.

Nettverkssamarbeid om forskning på tvers av departementer og direktorater:
På departementsnivå finnes Departementenes forskningsutvalg (DFU). Dette er en intern, tverrdepartemental samarbeidsarena som koordineres av Kunnskapsdepartementet (KD). Utvalget benyttes til koordinering av forskningspolitiske spørsmål i departementsfellesskapet. Utvalget har ikke et formelt, offentlig mandat.

På direktoratsnivå finnes det ingen etablerte nettverk på tvers av sektorene knyttet til forskning om likestilling og diskriminering. Det finnes imidlertid noen nettverk koordinert av Bufdir på relevant tematikk, som Forum for likestillingsdata som omhandler datagrunnlaget. Videre koordinerer IMDi et nettverk om integreringsrelatert FoU og statistikk, på oppdrag fra Arbeids- og velferdsdepartementet (AID). I dialogen med ulike direktorater gjennom utredningsarbeidet, samt tilbakemeldinger fra interdepartemental gruppe den 23.03.26, foregår samarbeid mellom direktoratene hovedsakelig på faglig grunnlag uten økonomiske forpliktelser. Videre kom det frem i dialogen med departementene og direktoratene at samarbeid med økonomiske forpliktelser må komme gjennom oppdrag fra overordnet departement.

Forskningsmiljøene opplever uforutsigbare rammebetingelser: I Forskningsrådets oppdrag[16] har NFR, gjennom dialog med forskningsmiljøene, identifisert utfordringer knyttet til rammebetingelser for forskning om likestilling og diskriminering. Tilbakemeldingene fra forskningsmiljøene indikerer at forskningsfinansieringssystemet som helhet ofte mangler likestillings- og diskrimineringsperspektiver. Videre er de institusjonelle rammene svake for både grunn- og anvendt forskning på dette området. Forskningsmiljøene peker på at finansieringen av forskning om likestilling og diskriminering i stor grad preges av kortsiktige politiske behov. Forskningen organiseres ofte som små og tidsavgrensede oppdrag, og få etater lyser ut større flerårige prosjekter. Dette gir uforutsigbare rammebetingelser for fagmiljøer og begrenser mulighet for langsiktig kunnskapsutvikling.

[16] Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

2.5 Varierende prioritering av data om likestilling og ikke-diskriminering på tvers av sektorer

Et solid datagrunnlag er sentralt for å fremskaffe forskning og det bidrar til at man kan følge trender over tid. I Norge har vi omfattende data av god kvalitet fra offentlige registre. Personvern- og andre etiske hensyn gjør det imidlertid vanskelig å bruke registre til å innhente data om enkelte diskrimineringsgrunnlag. Det samles inn mye data om kjønn og innvandrerbakgrunn, og det gjøres i dag et arbeid for å identifisere registre til å lage statistikk om personer med funksjonsnedsettelse. Videre samles det inn data fra utvalgsundersøkelser, hvor man ved bruk av selvidentifisering kan samle inn informasjon om grupper som ikke registreres i systemer. Dette gjelder blant annet seksuell orientering og kjønnsidentitet. Det er imidlertid stor variasjon i hvorvidt denne typen data benyttes videre i forskning og annen kunnskapsutvikling i de ulike sektorene.

2.6 Hva er gjort for å forsøke å løse utfordringene

KUD har forsøkt å løse noen av utfordringene skissert over gjennom et igangsatt arbeid med å utforme en tverrsektoriell FoU-strategi på likestillings- og ikke-diskrimineringsfeltet, hvor NFR var sekretariat. Videre er det etablert en interdepartemental gruppe for forskning om likestilling og diskriminering. Dette er en arbeidsform for økt koordinering og samhandling på tvers av sektordepartementene i forbindelse med tverrsektorielle strategiprosesser.[17]

KUD valgte etter noe tid å revurdere hvorvidt en tverrsektoriell FoU-strategi er det beste tiltaket for å møte utfordringene med å styrke forskning om likestilling og diskriminering på tvers av sektorer. Mandatet til NFR ble endret underveis og leveransen fra NFR er beskrevet i pkt. 1.2.2. Bufdir fikk i oppdrag å utrede tiltak for å styrke forskning om likestilling og diskriminering. Den interdepartementale gruppen har bidratt inn i Bufdirs arbeid.

2.7 Mål for tiltakene vi utreder

Målene tar utgangspunkt i problemene vi skal løse, og beskriver hva som er på plass i en situasjon der problemene er redusert.

Samfunnsmålene er:

i) Vi har et godt kunnskapsgrunnlag om likestilling og diskriminering, som ligger til grunn for politikkutforming og tiltaksutvikling.
ii) Det er tillit i befolkningen til kunnskapsgrunnlaget om likestilling og diskriminering.

Effektmålene er:

i) Aktuelle sektormyndigheter har egnede virkemidler for å fremskaffe forskning om likestilling og diskriminering.
ii) De ulike sektorene samarbeider i realiseringen av forskning om likestilling og diskriminering.

[17] Kunnskapsdepartementet (2017). Veileder for sektoransvaret for forskning. veileder-for-sektoransvaret-for-forskning_nett.pdf

iii) Forskningsmiljøene har stabile og tilstrekkelige rammebetingelser som muliggjør forskning av god kvalitet om likestilling og diskriminering.

3. Tiltak vi har vurdert, men som ikke vil utredes

3.1.1 Aktørenes ansvarsfordeling knyttet til forskning

Organisering- og ansvarsfordeling av aktørene på likestillings- og diskrimineringsfeltet er et organisatorisk virkemiddel som inngår i KUDs portefølje. KUD skal i gang med en utredning av dette området i 2026, jf. pkt. 4 under tilgrensende prosesser. Vi anbefaler at aktørenes ansvarsfordeling knyttet til forskning og strategisk kunnskapsutvikling inngår i dette arbeidet da forskning som virkemiddel[18] er sentralt for å nå sektorpolitiske mål. Bufdir er en av disse aktørene. Som vi peker på i pkt. 2.4 over, har håndhevingsapparatet et uutnyttet potensial i dokumentering og systematisering av data knyttet til diskriminering i praksis. Videre har aktørene og finansørene av forskning og annen kunnskapsutvikling på feltet en sentral rolle knyttet til befolkningens tillit til forskning.[19]

3.1.2 Database med oversikt over eksisterende forskning

Tiltaket innebærer å etablere en database for å få oversikt over eksisterende forskning om likestilling og diskriminering som stammer fra ulike finansieringskanaler. En database som tiltak reiser spørsmål om blant annet målgruppe, ansvar, innsamling, finansiering, vedlikehold, rettigheter, infrastruktur, søkbarhet og integrering av KI. Videre må det vurderes i lys av eksisterende søkemotorer, samlinger og sentre for forskning, som Sikt. I tillegg vil ikke dette være et tiltak knyttet direkte til å fremskaffe forskning. Vår vurdering er derfor at tiltaket vil fordre en egen vurdering.

3.1.3 Veiledning og kompetanseheving om likestilling og diskriminering på tvers av sektorer

Tiltaket innebærer sektorspesifikk veiledning og kompetanseheving (jf. OECD[20]). Veiledning og kompetanseheving om likestilling og diskriminering innenfor forskning på tvers av sektorer er et tiltak vi har vurdert, men ikke vil utrede videre. Økt kompetanse er positivt, men vi vurderer at tiltaket er for ressurskrevende om det kun skal omhandle forskning. Det er videre vanskelig å knytte tiltaket direkte til endringer i strukturer og virkemidler for å fremskaffe forskning, og dermed også vanskelig å se en klar og målbar virkning. Tiltaket retter seg i hovedsak mot kunnskap og praksis på individ- og organisasjonsnivå, og treffer i begrenset grad de underliggende utfordringene. En variant med egne likestillingskoordinatorer for forskning i hvert departement, som arbeider med likestillingsintegrering (mainstreaming), har også blitt vurdert som usikker når det gjelder effekt, ressursbruk og merverdi sammenlignet med eksisterende ansvar og strukturer,

[18] Kunnskapsdepartementet (2017). Veileder for sektoransvaret for forskning. veileder-for-sektoransvaret-for-forskning_nett.pdf
[19] Wollebæk, D. og Fladmoe, A. (2026). Tillit og turbulens: Endringer i tillit til forskning i Norge. Metodenotat. metodenotat-seminar-230126.pdf
[20] OECD (til utgivelse, 2026). OECD Scan: Harnessing the global transformations to accelerate equality in Norway.

og er derfor heller ikke utredet videre. Det vil imidlertid være relevant at forskning som virkemiddel inngår i veiledning dersom et slikt tiltak skal iverksettes.

4. Utredning av tiltak og anbefalinger

I dette kapittelet utreder vi syv tiltak som kan bidra til å nå målene for utredningen. I tråd med utredningsinstruksen, beskriver vi de relevante tiltakene og vurderer virkninger av dem. Nærmere utforming og utvikling av tiltakene vil eventuelt skje i en senere fase dersom det besluttes å gå videre med ett eller flere av dem.

Vi vurderer virkninger av tiltakene vi utreder. En virkning er en beskrivelse av hvilke endringer vi forventer vil oppstå ved innføringen av et tiltak, sammenlignet med dagens situasjon, også referert til som utfordringsbildet (kap. 2) og nullalternativet. Virkningen beskriver på hvilke måter og i hvilken grad ulike grupper påvirkes av tiltaket. *Nyttevirkninger* omtales også som positive virkninger, fordeler eller gevinster. Nyttevirkninger øker velferden for én eller flere grupper. *Kostnadsvirkninger* omtales også som ulemper, og inkluderer de økonomiske kostnadene ved tiltak. Kostnadsvirkninger reduserer velferden for én eller flere grupper.

Vi vurderer om en virkning er liten, moderat (noe eller til en viss grad) eller stor, basert på i hvilken grad vi vurderer at den vil påvirke berørte aktører. Vi vurderer både omfang og konsekvens, det vil si hvor mange som blir berørt og i hvor stor grad. Slik sikrer vi en systematisk og lik vurdering der alle de viktigste virkningene av tiltakene kommer frem. Det tiltaket (eller de tiltakene) som vurderes å gi størst samlede positive virkninger i forhold til samlede negative virkninger for samfunnet, av de tiltakene vi har utredet, vil anbefales. Se Tabell 2 Oversikt over tiltak og vurdering av virkning.

4.1 Endret kanalisering av økonomiske virkemidler til forskning

4.1.1 Kanalisering av midler til Norges Forskningsråd

Tiltaket innebærer at KUD kanaliserer midler til forskning på likestilling og diskriminering gjennom NFR. Norge har ett forskningsråd som støtter alle typer forskning. NFR mottar bevilgninger og styringssignaler over statsbudsjettet fra alle departementene. NFR etatsstyres av KD. I et sektorbasert system har NFR en viktig koordinerende rolle, blant annet gjennom å se departementenes forskningsmidler i sammenheng, foreslå felles satsinger, dimensjonere satsinger og utforme og sette sammen virkemidler.[21] Vi foreslår to alternative innretninger:

Alternativ A: Styrket prioritering av likestilling, diskriminering og mangfold i Norges Forskningsråds porteføljer

[21] Meld. St. 14 (2024-2025). Sikker kunnskap i en usikker verden. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20242025/id3092418/

Tiltaket innebærer at KUD (og andre relevante departementer) gir overordnede føringer om styrket forskning på likestilling, diskriminering og mangfold gjennom tildelingsbrev og styringsdialog med Forskningsrådet. Innenfor rammen av sitt faglige og strategiske ansvar kan Forskningsrådet vurdere hvilke virkemidler og strategiske grep som best kan bidra til å nå disse målene, herunder eventuelle justeringer i porteføljeplaner. Endelige beslutninger fattes av porteføljestyrene og styret i NFR.

Nyttevirkninger:

- Kan i stor grad styrke NFRs mulighet til å prioritere prosjektsøknader som omhandler likestillings-, diskriminerings- og mangfoldsspørsmål.
- Tiltaket vil i stor grad kunne bidra til å fremskaffe grunnforskning på likestilling og diskriminering fordi formålet er prioritert både faglig og økonomisk.
- Tiltaket vil til en viss grad kunne virke positivt på rammebetingelsene for forskningsmiljøene ved å gi økt forutsigbarhet i både tidsbruk og finansiering, noe som er viktig for langsiktig kunnskapsutvikling knyttet til likestilling og diskriminering. Virkningen er særlig knyttet til prosjektbaserte midler og at det er stor konkurranse om midler fra NFR.
- Tiltaket vil til en viss grad kunne ha virkning på forskningsmiljøer, i både universitets-, høyskole- og instituttsektor, og deres mulighet til å bygge opp egen kompetanse innenfor ulike områder på likestilling, diskriminering og mangfold på måter som er relevant for respektive fagområder. Vurdering av virkningen skyldes at det kun omhandler prosjektbaserte midler.
- Tiltaket gir i stor grad økte muligheter for internasjonalt samarbeid om forskning på likestilling og diskriminering, noe som kan bidra til høyere faglig kvalitet, tilgang til bredere kompetanse og styrket kunnskapsutvikling på feltet.

Kostnadsvirkninger:

- Tiltaket er i liten grad egnet til å fremskaffe forskning som er direkte anvendbar for å møte sektorenes kunnskapsbehov på kort og lang sikt i arbeidet med politikk- og tiltaksutvikling. Forskningen NFR gir midler til skal være relevant, men benyttes ofte for å fremme teori- og metodeutvikling.
- Tiltaket vil kreve anslagsvis 10-30 millioner kroner årlig.
- Tiltaket vil medføre noe administrative og faglige kostnader, blant annet til igangsetting, kompetanseheving og koordinering, anslagsvis 0,5-2 årsverk på tvers av porteføljer.

Bufdirs vurdering er at nyttevirkningene av tiltaket veier tyngre enn kostnadsvirkningene i arbeidet med å redusere utfordringene med dagens situasjon. Dette til tross for at tiltaket i liten grad vurderes som egnet til å fremskaffe forskning som er direkte anvendbar for sektorenes kunnskapsbehov i politikk- og tiltaksutvikling. Vår vurdering er at tiltaket særlig vil bidra til å styrke grunnforskning på likestilling og diskriminering, som i dag er krevende å ivareta gjennom mer kortsiktig og behovsstyrt oppdragsforskning, samtidig som det gir mer stabile og forutsigbare rammebetingelser for forskningsmiljøene.

Tiltaket har noe kostnader, men høy gjennomførbarhet, ettersom det i hovedsak kan realiseres gjennom styringssignaler og omprioritering innenfor eksisterende rammer. Samtidig vil virkningen være avhengig av den økonomiske rammen. Uten tilførsel av nye midler gjennom tildelingsbrev fra

KUD til NFR kan økt prioritering innebære fortrengning av andre temaområder, mens en moderat styrking på om lag 10–30 millioner kroner årlig vil kunne gi en mer reell økning i forskningsaktiviteten.[22]

Videre berører tiltaket målkonflikter i det sektorbaserte forskningssystemet, hvor tverrgående hensyn som likestilling og diskriminering må avveies mot sektorspesifikke prioriteringer. Samlet sett vurderes disse forholdene som håndterbare, og tiltakets fleksibilitet og lave terskel for gjennomføring bidrar til at det fremstår som et effektivt og hensiktsmessig virkemiddel.

Alternativ B: Etablere egen portefølje for likestilling, diskriminering og mangfold

Tiltaket innebærer å etablere en egen portefølje for likestilling, diskriminering og mangfold gjennom kanalisering av øremerkede midler til Norges forskningsrådet.

Nyttevirkninger:

- Tiltaket vil i stor grad bidra til å fremskaffe grunnforskning på likestilling og diskriminering.
- En egen portefølje for likestilling, diskriminering og mangfold vil ha stor virkning for en helhetlig og mer systematisk forvaltning av forsknings- og innovasjonsinnsats, ved å legge til rette for å fremskaffe forskning på tvers av temaer, sektorer og fagområder.
- Tiltaket vil ha stor positiv virkning på rammebetingelsene for forskningsmiljøene ved å gi økt forutsigbarhet i både tidsbruk og finansiering, noe som er viktig for langsiktig kunnskapsutvikling knyttet til likestilling og diskriminering.
- Tiltaket gir store muligheter for internasjonalt samarbeid om forskning på tema.

Kostnadsvirkninger:

- Tiltaket er i liten grad egnet til å fremskaffe forskning som er relevant og direkte anvendbar for å møte sektorenes kunnskapsbehov på kort og lang sikt i arbeidet med politikk- og tiltaksutvikling fordi forskningen som får midler fra NFR ofte benyttes til å fremme teori- og metodeutvikling.
- Tiltaket krever stor grad av økonomiske ressurser, anslagsvis 100-200 millioner kroner årlig.

Bufdirs vurdering er at tiltaket har betydelige nyttevirkninger, men at disse samlet sett ikke oppveier kostnadsvirkningene. Tiltaket vil i stor grad bidra til å styrke omfanget og kvaliteten på forskning om likestilling, diskriminering og mangfold, blant annet gjennom mer langsiktig og systematisk kunnskapsutvikling, bedre koordinering og mer stabile rammebetingelser for forskningsmiljøene.

Samtidig vurderer Bufdir at kostnadsvirkningene for tiltaket utveier nyttevirkningene, til tross for den høye faglige merverdien. Etablering av en egen portefølje forutsetter betydelige nye bevilgninger, anslått til om lag 100–200 millioner kroner årlig, samt administrative ressurser til oppbygging og drift.[23] Innenfor NFRs 12 porteføljer for forskningsfinansiering er det et spenn mellom mindre satsninger (30-50 mill. kr.) og større satsinger (100-200 mill. kr.). En portefølje på

[22] Kostnadsestimatet er basert på Bufdirs gjennomgang og vurdering av NFRs porteføljeplaner (https://www.forskningsradet.no/portefoljer/), Forskningsrådets strategi (https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2024/forskningsradets-strategi.pdf) og departementale tildelingsbrev (https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kd/Tildelingsbrev/id753324/).
[23] Kostnadsestimatet er basert på Bufdirs gjennomgang og vurdering av NFRs porteføljeplaner. https://www.forskningsradet.no/portefoljer/.

anslått beløp ville tilsvare 1-2 prosent av den totale potten som NFR forvalter på vegne av departementene. Tiltaket vurderes ikke som realistisk innenfor rammene av KUDs eksisterende budsjett.

Videre er vår vurdering at tiltaket i begrenset grad vil bidra til å fremskaffe forskning som er direkte relevant og anvendbar for sektorens behov knyttet til politikk- og tiltaksutvikling, verken innenfor enkeltsektorer eller på tvers av disse. Den tematiske avgrensningen fremstår som en utfordring, ettersom likestillings- og diskrimineringsrelevant tematikk allerede ivaretas innenfor andre porteføljer der det er faglig og sektorielt relevant. I langtidsplanen for forskning og høyere utdanning behandles likestilling og ikke-diskriminering dessuten som implisitte tverrgående hensyn, ikke som egne satsingsområder, noe som gjør det krevende å etablere en egen portefølje innenfor en etablert sektorbasert styringslogikk.[24] Disse forholdene svekker tiltakets potensial for måloppnåelse.

4.1.2 Kanalisering av midler til forskning til fagdirektoratet Bufdir

Tiltaket innebærer at departementet tildeler forskningsmidler til direktoratet uten at de er knyttet til et konkret oppdrag eller et definert kunnskapsbehov. Vi foreslår to alternative innretninger hvor begge løsningene innebærer at midlene kommer over egen post til forskning i statsbudsjettet. Det vil være viktig at denne posten får stikkordsfullmakt slik at midler kan overføres, samt at det presiseres at midler over eksisterende 21-post også kan benyttes under ny post til forskning.

Alternativ C: Frie midler øremerket til forskning

Tiltaket innebærer at departementet tildeler forskningsmidler til direktoratet uten tematiske eller metodiske føringer.

Nyttevirkninger:

- Tiltaket gir fagdirektoratet stort handlingsrom til å initiere og fremskaffe forskning basert på faglige vurderinger og identifiserte kunnskapsbehov, også på tvers av diskrimineringsgrunnlag, og som i mindre grad fanges opp av definerte og avgrensede oppdrag gjennom tildelingsbrev.
- Tiltaket gir fagdirektoratet stort handlingsrom for å velge hvilke strategiske forskningsvirkemidler som vurderes mest hensiktsmessig, inkludert å ta initiativ til forskningssamarbeid på tvers av sektorer.

Kostnadsvirkninger:

- Fravær av konkrete oppdrag fra departementet kan til en viss grad gjøre det mer krevende å sikre at forskningen treffer politiske behov på kort og lang sikt, ettersom styringen i hovedsak vil skje gjennom overordnede føringer i tildelingsbrev og styringsdialog, snarere enn gjennom dialog om konkrete forskningsprosjekter.

[24] Se Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032, som fastsetter overordnede mål og tematiske prioriteringer for norsk forskning.

- Tiltaket vil i liten grad ha påvirkning på dagens bevilgning av midler til forskningsoppdrag.

Bufdirs vurdering er at selv om tiltaket gir et betydelig faglig handlingsrom til å initiere forskning basert på identifiserte kunnskapsbehov, vurderes dette som mindre treffsikkert sett opp mot dagens situasjon og målene for utredningen. I et uoversiktlig forskningslandskap med begrenset koordinering og behov for bedre sammenheng mellom forskning og politikkutvikling, er det behov for virkemidler som i større grad bidrar til retning og prioritering av forskningsinnsatsen. Fravær av tematiske føringer kan gjøre det mer krevende å sikre en tydelig kobling mellom forskningen som igangsettes og overordnede prioriteringer på tvers av sektorer. Tiltaket har begrensede kostnader, men vi vurderer at det i liten grad vil bidra til å sikre systematisk og relevant kunnskapsutvikling.

Alternativ D: Øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder

Tiltaket innebærer at departementet tildeler fagdirektoratet øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder, identifisert gjennom faglig dialog og avklart gjennom styringsdialog.

Nyttevirkninger:

- Tematisk øremerking kan bidra til at forskningen i stor grad rettes mot politisk prioriterte områder slik at man oppnår systematisk og langsiktig oppbygging av kunnskapsgrunnlaget på de aktuelle områdene.
- Tiltaket kan til en viss grad gi rom for å fange opp nye eller fremvoksende problemstillinger. Selv om tematisk øremerking gir rom for å omprioritere forskningsinnsatsen innenfor prioriterte tematiske områder. Finansiering av nye og pågående forskningsløp forutsetter årlige bevilgninger over statsbudsjettet.

Kostnadsvirkninger:

- Tematiske føringer kan redusere fagdirektoratets mulighet til å fange opp nye eller fremvoksende problemstillinger og kunnskapsbehov på tvers av sektorene, og som faller utenfor prioriterte temaområder.
- Tiltaket vil i liten grad ha påvirkning på dagens bevilgning av midler til forskningsoppdrag.

Bufdirs vurdering av tiltaket som innebærer å tildele fagdirektoratet øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder avklart gjennom fag- og styringsdialog, er at det vil være godt egnet til å styrke en mer målrettet, systematisk og langsiktig kunnskapsutvikling på likestillings- og diskrimineringsfeltet. I lys av et uoversiktlig forskningslandskap, målkonflikter mellom sektorhensyn og tverrsektorielle behov, samt begrensede virkemidler, bidrar tematisk øremerking til å sikre at forskningen i større grad rettes mot politisk prioriterte områder og understøtter politikkutforming og tiltaksutvikling. Samtidig vil tiltaket kunne gi rom for å fange opp nye eller fremvoksende problemstillinger innenfor de prioriterte områdene. Selv om tematiske føringer kan begrense muligheten til å adressere problemstillinger utenfor prioriterte tema, vurderer vi dette som en akseptabel avveining sett opp mot behovet for økt relevans og styring. Tiltaket har begrensede kostnader og kan gjennomføres innenfor eksisterende strukturer, og samlet sett vurderer vi at nyttevirkningene veier tyngre enn kostnadene.

Alternativ E: Finansiering av senterløsning(er)

Tiltaket innebærer å etablere ett eller flere senter for forskning om likestilling, diskriminering og mangfold finansiert med bevilgning fra statsbudsjettet. Løsningen for slike sentre kan være ulik; organisert som tidsavgrenset eller faste innsatser, avgrenset tematisk innretning eller som utforsker tematikken under likestillings-, diskriminerings- og mangfoldsparaplyen i større sammenheng.

Nyttevirkninger:

- Tiltaket kan til en viss grad gi forutsigbare rammebetingelser for å bygge robuste og spesialiserte fagmiljø. Vurdering av virkning er knyttet til at fast, ofte tidsavgrenset, finansiering av senterløsning kan legge til rette for langsiktig kompetanseoppbygging, stabil forskningsaktivitet og utvikling av spesialisert ekspertise. Dette kan gi gode forutsetninger for kvalitet og kunnskapsutvikling over tid. Samtidig er grunnbevilgningen alene ikke alltid tilstrekkelig for å sikre oppbygging av robuste fagmiljøer. Avhengig av hvor mye man er villig til å investere, vil det ofte være nødvendig med tilleggsmidler, for eksempel gjennom å få tilgang til konkurranseutsatte forskningsmidler, rekruttering og samarbeid med andre forskningsmiljøer.

Tiltaket kan til en viss grad gi forutsigbarhet for at særskilt tematikk blir forsket på over tid fordi senterløsninger kan sikre en mer kontinuerlig forskningsinnsats på utvalgte områder enn dagens prosjektbaserte finansiering. Samtidig gir ikke tiltaket noen garanti for et høyt forskningsomfang eller bred kunnskapsutvikling innen temaene, og virkningen vil avhenge av nivået på grunnbevilgningen og sentrenes evne til å opprettholde forskningsaktiviteten over tid.**Kostnadsvirkninger:**

- Gjennom å begrense konkurranse om forskningsmidler kan tiltaket ha stor negativ virkning på oppbyggingen av brede og robuste forskningsmiljøer ved å redusere mangfoldet av aktører, perspektiver og faglige tilnærminger. Tiltaket kan også redusere insentivene som konkurranse om forskningsmidler gir til faglig utvikling og kvalitet.
- Tiltaket krever økonomiske ressurser, anslagsvis 5-10 millioner kroner per senter per år.[25] Anslaget vil avhenge av hvor mye man er villig til å investere og av antall senterløsninger. Det er samtidig mulig å etablere sentre med betydelig høyere finansieringsnivå. Økte investeringer kan styrke sentrenes kapasitet og aktivitet, men kan også innebære at en større andel av de samlede forskningsmidlene bindes opp i faste strukturer, med potensielle konsekvenser for muligheten til å prioritere andre forskningsområder og satsinger.

Bufdirs vurdering er at tiltaket, sammenlignet med dagens situasjon, i noe grad kan bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for enkelte forskningsmiljøer og legge til rette for langsiktig kunnskapsutvikling og kvalitet på avgrensede områder, men at den samlede nyttevirkningen er begrenset sett opp mot kostnadene. Tiltaket innebærer særlig en risiko for å redusere konkurransen om forskningsmidler sammenlignet med dagens situasjon, noe som kan begrense mangfoldet av aktører, perspektiver og faglige tilnærminger og redusere insentivene til faglig

[25] Se Prop. 1S (2025-2026) Kultur- og likestillingsdepartement for oversikt over tildeling av midler til CORE på 5,5 mill. NOK, som eksempel på kostnad av en fast senterløsning.

utvikling og kvalitet. I et uoversiktlig og sektorovergripende forskningsfelt vurderer Bufdir det som viktig å stimulere til bred deltakelse, tverrfaglighet og kunnskapsutvikling på tvers av miljøer gjennom konkurranse, snarere enn å konsentrere midler i faste strukturer. Videre vil tiltaket, i større grad enn dagens situasjon, kreve moderate til betydelige økonomiske ressurser, avhengig av omfanget av senterløsningene og hvilken økonomisk ramme hvert senter får. Ved høye investeringsnivåer kan tiltaket også redusere handlingsrommet for finansiering av forskning på andre områder. Samlet sett vurderes derfor kostnadsvirkningene å veie tyngre enn nyttevirkningene.

4.2 Pedagogiske virkemidler for å fremskaffe forskning

Alternativ F: Tverrsektoriell forskningsstrategi om likestilling og diskriminering

Tiltaket innebærer utvikling av en tverrsektoriell FoU-strategi for likestilling og ikke-diskriminering, med formål å samle, gi retning til og styrke koordineringen av forskning og kunnskapsutvikling på tvers av sektorer og politikkområder. Strategien vil berøre flere departementers ansvarsområder. Strategien skal både legge til rette for håndtering av tverrgående problemstillinger og bidra til at likestilling og ikke-diskriminering i større grad innlemmes som relevante perspektiver i forskning finansiert innenfor hver enkelt sektor.

Nyttevirkninger:

- Tiltaket kan til en viss grad skape felles mål og prioriteringer for fremskaffelse av forskning knyttet til likestilling og ikke-diskriminering på tvers av sektorer. Vurdering av virkning skyldes at en felles strategi kan bidra til økt bevissthet om felles utfordringer og gi retning for forskningsinnsatsen på tvers av sektorer. Samtidig vil sektorene fortsatt ha ansvar for egne forskningsprioriteringer og disponering av økonomiske ressurser, noe som begrenser hvor sterk styringseffekt strategien kan gi.
- Tiltaket kan i liten grad bidra til å redusere risikoen for overlappende forskningsinitiativer på tvers av sektorer fordi beslutninger om finansiering av forskning fortsatt vil ligge til de enkelte sektorene. Selv med felles prioriteringer kan det oppstå parallelle initiativer og ulik praktisering på tvers av departementer og virksomheter.

Kostnadsvirkninger:

- Tiltaket kan til en viss grad kreve ressurser for koordinering og samordning, anslagsvis 2-3 årsverk for utarbeidelse og tilsvarende for implementering og oppfølging. Vurdering av virkning skyldes at strategien vil omfatte flere departementers ansvarsområder og kreve koordinering, forankring og oppfølging på tvers av sektorer. Samtidig innebærer ikke tiltaket etablering av nye permanente institusjoner eller omfattende endringer i eksisterende styringsstrukturer.
- Tiltaket kan til en viss grad oppleves som for styrende og utfordre sektorspesifikk kunnskapsutvikling. Vurdering av virkning skyldes at strategien vil ha som intensjon å legge føringer for felles prioriteringer på tvers av sektorer, samtidig som beslutninger om forskningsprioriteringer og ressursdisponering fortsatt vil ligge hos den enkelte sektor.

Tiltaket utfordrer derfor sektoransvarsprinsippet i noen grad, men innebærer likevel ikke vesentlige endringer i sektorenes ansvar for egen kunnskapsutvikling.
- Tiltaket kan til en viss grad gi økt finansiell og administrativ belastning for involverte aktører på tvers av sektorer. Vurdering av virkning skyldes at utvikling og oppfølging av strategien vil kreve deltakelse i koordinerings- og samarbeidsprosesser på tvers av departementer og virksomheter. Dette innebærer økt administrativ ressursbruk sammenlignet med dagens situasjon, men uten at tiltaket i seg selv utløser omfattende nye forskningsinvesteringer eller betydelige organisatoriske omstillinger.

Bufdirs vurdering er at tiltaket, sammenlignet med dagens situasjon, i noen grad kan bidra til å etablere felles mål og prioriteringer for forskning om likestilling og ikke-diskriminering på tvers av sektorer, men at den samlede nytten er begrenset sett opp mot kostnadsvirkningene. Denne vurderingen skiller seg fra Forskningsrådets anbefalinger, som fremhever behovet for en tverrsektoriell FoU-strategi for å motvirke fragmentering, styrke koordinering og bidra til bedre måloppnåelse.[26] Utvikling og oppfølging av en slik tverrsektoriell strategi vil, i større grad enn dagens situasjon, kreve ressurser til koordinering og samordning på tvers av flere departementer. Samtidig pågår det allerede et arbeid med en FoU-strategi i regi av KUD, som også vil adressere virkemidler for forskning, noe som reduserer merverdien av å etablere en egen tverrsektoriell strategi på dette området. I kombinasjon med at styringsmodellen i staten i stor grad er basert på sektoransvar, vurderes tiltaket som krevende å forankre og operasjonalisere i praksis. Det er videre en risiko for at strategien enten blir for overordnet til å gi reell styringseffekt, eller oppleves som for styrende av andre departementer og slik utfordrer sektorenes ansvar for egen kunnskapsutvikling. Samlet sett kan tiltaket derfor medføre økt administrativ og finansiell belastning sammenlignet med dagens situasjon. Selv om strategien kan bidra til bedre koordinering og mer felles retning for forskningsinnsatsen, vurderes disse gevinstene som begrensede sett opp mot ressursbehovet og utfordringene knyttet til forankring og gjennomføring på tvers av sektorer.

Alternativ G: Fellesføringer til underliggende etater

Tiltaket innebærer at likestilling og ikke-diskriminering fastsettes som fellesføring til underliggende etater gjennom instruks eller tildelingsbrev, hvorav forskning om likestilling og diskriminering forstås som en integrert del av faglig utvikling på feltet. En fellesføring er et virkemiddel for horisontal samordning i et sterkt sektorisert forvaltningssystem og er et pålegg til alle departementer og etater om en aktivitet på et særskilt område. En fellesføring skal være like viktig å gjennomføre for virksomhetene som et pålegg fra en statsråd til en underliggende virksomhet. Det forutsetter at hver etat måles på oppfølging av fellesføringen for at det skal ha virkning.

Nyttevirkninger:
- Tiltaket kan i stor grad bidra til å prioritere hensyn som gjelder på tvers av sektorer som ellers ikke ivaretas godt nok gjennom ordinær sektorstyring alene.

[26] Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

Kostnadsvirkninger:

- Fellesføringer vedtas av en samlet regjering og antallet skal avgrenses og holdes så lavt som mulig.[27] Det var enstemmig tilbakemelding i interdepartementalt møte den 23.03.26 om at en fellesføring om forskning om likestilling og diskriminering ikke vil bli prioritert.

Bufdirs vurdering er at tiltaket, sammenlignet med dagens situasjon, i noen grad kan bidra til å synliggjøre og prioritere hensyn som går på tvers av sektorer, men at nyttevirkningene samlet sett er begrensede vurdert mot kostnadsvirkningene og gjennomførbarheten. Fellesføringer er et sterkt virkemiddel som forutsetter vedtak av en samlet regjering, og antallet slike føringer skal være lavt, noe som gjør tiltaket mer krevende å realisere enn dagens situasjon. Videre vil tiltaket, i større grad enn med dagens situasjon, kunne medføre økt administrativ belastning og flere krav til rapportering, uten at dette nødvendigvis gir tilstrekkelig virkning i form av økt forskningsproduksjon eller bedre måloppnåelse.

Tabell 2 Oversikt over tiltak og vurdering av virkning

Tiltak	Hvem vil merke innføringen av tiltaket?	Hvordan berøres de av innføring av tiltaket?	Sentrale virkninger for brukere
A: Endring av prioriteringer i NFRs porteføljeplaner	Forskningsmiljøer, NFR, departementer	NFR prioriterer flere søknader på likestilling/diskriminering; departementer må gi føringer i TB	Styrker særlig grunnforskning; mer stabile rammer; økt internasjonalt samarbeid, men mindre direkte anvendbar forskning for sektorer
B: Egen portefølje i NFR	Forskningsmiljøer, NFR, KUD	Etablering av egen satsing med øremerkede midler	Svært gode rammer for langsiktig og systematisk forskning, men høy kostnad og lav relevans for sektorenes kortsiktige kunnskapsbehov
C: Frie forskningsmidler til Bufdir	Bufdir, forskningsmiljøer, departement	Bufdir får stort faglig handlingsrom uten tematiske føringer	Fleksibilitet og mulighet for bred kunnskapsutvikling, men svakere kobling til politiske behov og prioriteringer
D: Øremerkede midler til Bufdir (temaområder)	Bufdir, departement, forskningsmiljøer	Midler styres mot prioriterte tema gjennom fag- og styringsdialog	Mer relevant og målrettet forskning for politikk; styrker sammenheng mellom forskning og tiltak; noe redusert fleksibilitet
E: Senterløsninger	Forskningsmiljøer, KUD	Ressurser konsentreres i sentre	Gir stabile rammer for enkelte miljøer, men svekker konkurranse, bredde og mangfold i forskningen; kostnadskrevende

[27] Rundskriv P2/2009. Fellesføringer i tildelingsbreva for 2010 – orientering om ny ordning og tinging til departementa om forslag til fellesføringer for 2010: Fellesføringar i tildelingsbreva for 2010 – orientering om ny ordning og tinging til departementa om forslag til fellesføringar for 2010 - regjeringen.no

F: Tverrsektoriell forskningsstrategi	Departementer, direktorater	Krever koordinering og felles føringer på tvers av sektorer	Kan gi felles retning, men begrenset styringseffekt, ressurskrevende og vanskelig å operasjonalisere i sektorstyrt system
G: Fellesføringer til etater	Departementer, direktorater, underliggende etater	Pålegg om prioritering og rapportering på feltet	Kan synliggjøre temaet, men lav gjennomførbarhet, økt administrativ belastning og begrenset effekt på forskningsproduksjon

5. Samlet vurdering og anbefaling

På bakgrunn av utfordringsbildet og målene for utredningen anbefales en kombinasjon av tiltak som samlet bidrar til å styrke strukturer og virkemidler for systematisk og langsiktig fremskaffelse av både grunn- og anvendt forskning om likestilling og diskriminering.

5.1 Bufdir anbefaler alternativ A: Styrket prioritering av likestilling, diskriminering og mangfold i Norges forskningsråds porteføljer

Tiltaket vil kunne bidra til å styrke grunnforskning og langsiktig kunnskapsutvikling på tvers av sektorer og fagområder, samt gi mer stabile og forutsigbare rammebetingelser for forskningsmiljøene. Dette er særlig viktig i lys av utfordringene knyttet til fragmentering, manglende koordinering og svake institusjonelle rammer for forskning på feltet. Samtidig kan tiltaket gi NFR bedre mulighet til å løfte frem forskningsprosjekter om likestilling og diskriminering innenfor eksisterende strukturer, uten behov for å etablere nye og ressurskrevende virkemidler. Anbefaling av dette tiltaket er i samsvar med NFRs rapport.[28]

5.2 Bufdir anbefaler alternativ D: Øremerkede midler til forskning på bestemte temaområder gjennom Bufdir

Tiltaket vil sikre at det utvikles forskning som er direkte relevant for politikkutforming og tiltaksutvikling, ved at midler øremerkes tematiske områder som prioriteres gjennom fag- og styringsdialog mellom departement og direktorat. Dette bidrar til å møte behovet for målrettet og anvendbar kunnskap, og til å sikre at forskningen understøtter sektoransvaret og konkrete politiske mål. Samtidig gir tiltaket en viss fleksibilitet til å fange opp utviklingstrekk innenfor de prioriterte områdene.

Bufdirs vurdering er at kombinasjonen av disse to tiltakene – alternativene A og D – legger til rette for å møte flere av de sentrale utfordringene som er identifisert i dagens situasjon. Samlet sett kan tiltakene bidra til en bedre balanse mellom hensynet til langsiktig, uavhengig kunnskapsutvikling og behovet for kortsiktig og politisk relevant forskning. De styrker også samspillet mellom ulike deler av forskningssystemet, uten å utfordre sektoransvarsprinsippet eller etablere nye, komplekse styringsstrukturer. Videre vurderes tiltakene å ha høy gjennomførbarhet, da de bygger på eksisterende institusjoner og virkemidler og kan realiseres innenfor relativt moderate økonomiske rammer.

[28] Norges forskningsråd (NFR) (2026). *Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold.* https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

5.3 Bufdir anbefaler ikke de øvrige alternativene (B, C, E, F, G)

Bufdirs vurdering er at de øvrige alternativene – B, C, E, F, G – er mindre hensiktsmessige sett opp mot dagens situasjon og målene i utredningen. På denne bakgrunn, anbefaler ikke Bufdir følgende tiltak:

- **Alternativ B**, som innebærer etablering av en egen portefølje for likestilling, diskriminering og mangfold i NFR, og det er for ressurskrevende til tross for potensielle gevinster for langsiktig kunnskapsutvikling.
- **Alternativ C**, som innebærer frie midler til forskning gjennom fagdirektoratet, gir økt fleksibilitet, men vil i mindre grad bidra til å sikre tilstrekkelig retning og sammenheng mellom forskningen og overordnede politiske prioriteringer.
- **Alternativ E**, finansiering av senterløsninger, er ressurskrevende og som et tiltak som kan svekke bredden i forskningen ved å redusere konkurransen om midler og konsentrere ressursene i et begrenset antall miljøer.
- **Alternativ F** (tverrsektoriell forskningsstrategi) og **alternativ G** (fellesføringer til underliggende etater) er mindre treffsikre, enten fordi de gir begrenset styringseffekt eller fordi de er krevende å operasjonalisere innenfor gjeldende sektoransvarsstruktur og styringssystem.

Samlet sett er Bufdirs vurdering at disse tiltakene har svakere måloppnåelse eller høyere kostnader enn de anbefalte alternativene.

6. Forutsetninger for vellykket implementering av anbefalingene (tiltak A og D)

De to anbefalte tiltakene er forholdsvis ulike, selv om vi også har anbefalt tiltakene i en sammenheng og samvirkning for å styrke strukturene og rammebetingelsene for fremskaffelse av forskning av betydning for likestilling og ikke-diskriminering som demokratiske verdier. Forutsetningene for en vellykket implementering av anbefalingene diskuteres derfor hver for seg og i sammenheng.

For en vellykket implementering av de anbefalte tiltakene, er det en sentral forutsetning at forskning forstås som et virkemiddel og som en integrert del av fagutviklingen på likestillings- og ikke-diskrimineringsfeltet. Dette innebærer at fremskaffelse av forskning ikke behandles som en avgrenset og separat aktivitet, men som en naturlig del av sektorenes arbeid med måloppnåelse, politikkutforming og tiltaksutvikling. En slik forståelse legger til rette for at forskning i større grad etterspørres, prioriteres og anvendes gjennom etablerte styringsmekanismer som tildelingsbrev og styringsdialog, og at det utvikles en tettere sammenheng mellom kunnskapsbehov og virkemiddelbruk. Dette er særlig avgjørende for tiltak A, hvor integrering av likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiver i forskningsprioriteringer forutsetter at disse anses som relevante på tvers av sektorer og porteføljer, og for tiltak D, hvor forskning må brukes strategisk for å utvikle kunnskapsgrunnlag for prioriterte temaområder. Uten en slik integrert forståelse er det risiko for at tiltakene enten gir forskningsaktivitet uten tilstrekkelig relevans og anvendelse, eller til styring og prioritering uten et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.

Forutsetninger for implementering av alternativ A
Forutsetningene for å lykkes med tiltak A er i hovedsak knyttet til hvordan prioriteringer, ressurser og gjennomføringsevne spiller sammen i forskningssystemet. Tiltaket forutsetter for det første overordnede føringer fra KUD og andre aktuelle departementer gjennom tildelingsbrev og styringsdialog, som legger til rette for at NFR selv kan vurdere hvilke virkemidler de skal benytte for å oppnå at hensyn til likestilling, ikke-diskriminering og mangfold, innenfor ulike fagområder og tema, kan ivaretas der det er relevant.

For det andre er det viktig at føringene følges opp med tilstrekkelige økonomiske ressurser. Uten nye midler kan sterkere vektlegging føre til omprioriteringer og fortrengning av andre temaer, noe som svekker virkningen av tiltaket. I tillegg må justeringene operasjonaliseres i NFRs virkemidler, slik at disse hensynene gjenspeiles i utlysninger, vurderingskriterier og fagpaneler når relevant innenfor ulike porteføljer. Samtidig må forskningsmiljøene og NFR ha kapasitet og kompetanse til å inkludere slike perspektiver på hensiktsmessige måter i aktuelle porteføljer.

Samlet sett forutsetter tiltaket et samspill mellom tydelig styring, tilstrekkelig finansiering, praktisk gjennomføring og faglig kapasitet for å gi reell virkning utover en rent tekstlig endring.

Forutsetninger for implementering av alternativ D
For at tematisk øremerking av forskningsmidler skal gi ønsket nytte, er det en forutsetning at prioriterte temaområder er tydelig forankret i fag- og styringsdialog og bygger på reelle

kunnskapsbehov og politiske mål. Samtidig må fagdirektoratet ha tilstrekkelig faglig handlingsrom til å identifisere relevante problemstillinger innenfor rammene, inkludert nye og fremvoksende problemstillinger.

Det er også en forutsetning at direktoratet tilrettelegger for at forskningen som fremskaffes holder høy faglig kvalitet og er uavhengig, slik at den har legitimitet og faktisk kan brukes som grunnlag for politikkutforming og tiltak. Videre må tematisk øremerking av midler ses i sammenheng med øvrige virkemidler, slik at viktige kunnskapsbehov utenfor prioriterte temaer ikke faller helt bort. Stabil og forutsigbar finansiering over tid er nødvendig for å sikre langsiktig kunnskapsoppbygging.

Sammenheng mellom implementeringen av alternativ A og alternativ D
Tiltak A og D kan sees i sammenheng som to komplementære virkemidler som til sammen legger til rette for både langsiktig kunnskapsutvikling og målrettet, politisk relevant forskning. Gjennom justeringer i prioriteringene i Norges forskningsråd, som porteføljeplaner (alternativ A), vil grunnforskningen og den mer uavhengige, sektorovergripende kunnskapsutviklingen kunne styrkes. Dette vil kunne bidra til å bygge fagmiljøer, styrke kvaliteten i forskningen og sikre større forutsigbarhet i rammebetingelsene. Samtidig vil øremerkede midler gjennom Bufdir (alternativ D) rette forskningsinnsatsen mot særskilte tematiske områder som er direkte relevante for politikkutforming og tiltaksutvikling. Slik sikres det at forskningen i større grad svarer på konkrete behov i forvaltningen og bidrar til å underbygge departementenes sektoransvar.

Samspillet mellom tiltakene ligger i kombinasjonen av bredde og målretting. Alternativ A legger et kunnskapsmessig fundament som alternativ D kan bygge videre på ved å kanalisere ressurser mot prioriterte problemstillinger. Dette kan bidra til en mer sammenhengende kunnskapsutvikling der langsiktig forskning gir teoretisk innsikt og metodisk utvikling, mens tematiske satsinger kan bidra til anvendbar kunnskap. Samtidig styrker kombinasjonen koblingen mellom forskningsmiljøer og forvaltning, noe som kan redusere fragmentering og bidra til bedre kunnskapsoverføring.

Forutsetningene for å lykkes med denne kombinasjonen er flere. For det første kreves en tydelig rolleavklaring, der Forskningsrådet ivaretar ansvar for kvalitet og langsiktighet, mens Bufdir er en strategisk oppdragsgiver uten å detaljstyre forskningen. For det andre er det behov for god koordinering mellom aktørene, slik at prioriteringer i de to sporene ses i sammenheng, og at man unngår overlapp og kunnskapshull. Videre er det avgjørende at det finnes tilstrekkelig forskningskapasitet og sterke fagmiljøer, noe alternativ A nettopp skal bidra til å sikre, og som igjen er en forutsetning for at alternativ D skal kunne gi resultater av høy kvalitet.

I tillegg må det legges til rette for en viss fleksibilitet i de tematiske prioriteringene, slik at forskningen kan tilpasses nye behov og utviklingstrekk over tid, samtidig som det er nok stabilitet til å bygge kompetanse. Insentiver for samarbeid, både på tvers av fagmiljøer og mellom forskning og forvaltning, vil også være viktige for å realisere gevinster av samspillet.

Når forutsetningene er til stede, kan kombinasjonen av de to anbefalte tiltakene gi et mer helhetlig og velfungerende forskningssystem.

7. Referanseliste

Action plan on racism and discrimination– New initiatives 2024 – 2027. Ministry of Labour and Social Inclusion. https://www.regjeringen.no/contentassets/8da2b05800224771a3548ba4007817e4/a-0061-e-action-plan-racism-and-discrimination_032024.pdf

Alkharafi, N., & Alsabah, M. (2025). Globalization: An Overview of Its Main Characteristics and Types, and an Exploration of Its Impacts on Individuals, Firms, and Nations. *Economies*, *13*(4), 91. https://doi.org/10.3390/economies13040091

Alsaleh, A. The impact of technological advancement on culture and society. *Sci Rep* 14, 32140 (2024). https://doi.org/10.1038/s41598-024-83995-z

Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet (2012). NOU 2012:15 Politikk for likestilling. NOU 2012: 15

Kunnskapsdepartementet (2017). Veileder for sektoransvaret for forskning. Hentet fra: veileder-for-sektoransvaret-for-forskning_nett.pdf

Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. Kunnskapsdepartementet. Meld. St. 5 (2022–2023)

Meld. St. 14 (2024–2025). Sikker kunnskap i en usikker verden. Kunnskapsdepartementet. https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20242025/id3092418/

Norges forskningsråd (NFR) (2026). Hvordan likestillingsarbeidet i Norge kan styrkes gjennom økt kunnskap om likestilling, diskriminering og mangfold. Kunnskapsgrunnlag for FoU-innsatsen på likestilling og ikke-diskriminering. https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2026/nfr-kunnskapsgrunnlag-likestilling-.pdf

Norges forskningsråd (NFR) (2025). Indikatorrapporten 2025. Det norske forsknings- og innovasjonssystemet – statistikk og indikatorer. https://www.forskningsradet.no/indikatorrapporten/indikatorrapporten-dokument/

NOU 2024: 8. (2024). Likestillingens neste steg. Kultur- og likestillingsdepartementet. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2024-8/id3035815/ (11.05.26)

OECD (under utgivelse, 2026). *OECD Scan: Harnessing the global transformations to accelerate equality in Norway.*

Rundskriv P2/2009. Fellesføringer i tildelingsbreva for 2010 – orientering om ny ordning og tinging til departementa om forslag til fellesføringer for 2010: Fellesføringar i tildelingsbreva for 2010 – orientering om ny ordning og tinging til departementa om forslag til fellesføringar for 2010 - regjeringen.no

Wollebæk, D. og Fladmoe, A. (2026) Tillit og turbulens: Endringer i tillit til forskning i Norge. Metodenotat. metodenotat-seminar-230126.pdf

Zimmermann, K. (2024). Varieties of green transitions? Comparative welfare state research and the social dimension of green transitions. *European Political Science, 23*(1), 56–69. https://doi.org/10.1057/s41304-023-00456-3